

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

12. oktoober 2017*

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Määrus (EL) nr 650/2012 – Pärimisasjad ja Euroopa pärimistunnistus – Kohaldamisala – Kinnisasi, mis asub liikmesriigis, kus ei tunta vindikatsioonilegaati – Keeldumine niisuguse annaku asjaõigusliku toime tunnustamisest

Kohtuasjas C-218/16,

mille ese on Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim'i (Gorzów Wielkopolski piirkondlik kohus, Poola) 8. märtsi 2016. aasta otsusega ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. aprillil 2016, menetluses, mille algatamist taotles

Aleksandra Kubicka,

menetluses osales:

Przemysław Bac, kes tegutseb notarina,

EUROOPA KOHUS (teine koda)

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud A. Rosas, C. Toader (ettekandja), A. Prechal, ja E. Jarašiūnas,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik M. Aleksejev,

arvestades kirjalikku menetlust ja 1. märtsi 2017. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Przemysław Bac, kes tegutseb notarina, esindaja: *zastępca notarialny* M. Margoński,
- Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna, M. Nowak ja S. Żyrek,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze, J. Möller, M. Hellmann ja J. Mentgen,
- Kreeka valitsus, esindajad: E. Tsaousi ja A. Magrippi,
- Hispaania valitsus, esindajad: V. Ester Casas ja S. Jiménez García,
- Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér, G. Koós ja M. Tátrai,

* Kohtumenetluse keel: poola.

– Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wilderspin ja A. Stobiecka-Kuik,
olles 17. mai 2017. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määruse (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT 2012, L 201, lk 107), artikli 1 lõike 2 punktide k ja l ning artikli 31 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud menetluses, mille algatamist taotles Aleksandra Kubicka Ślubices (Poola) tegutseva notari suhtes eesmärgiga koostada notariaalne testament, mis näeb ette vindikatsioonilegaadi (*legatum per vindicationem*).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Määruse nr 650/2012 põhjendused 7, 8, 15, 18, 19 ja 37 on sõnastatud järgmiselt:
 - „(7) Tuleks edendada siseturu nõuetekohast toimimist, kaotades isikute vaba liikumist piiravad takistused, millega puutuvad praegu kokku inimesed, kes soovivad teostada oma õigusi piiriülese mõjuga pärimisasjade puhul. Euroopa õigusruumis peavad kodanikud saama aegsasti korraldada oma pärandiga seotud küsimusi. Pärijate ja annakusaajate, teiste surnule lähedaste isikute ning pärandaja võlausaldajate õigusi tuleb kaitsta tõhusal viisil.
 - (8) Nende eesmärkide saavutamiseks peaks käesolev määrus ühendama sätteid, mis käsitlevad kohtualluvust, kohaldatavat õigust, otsuste, ametlike dokumentide ning kohtulike kokkulepete tunnustamist (või, olenevalt juhtumist, vastuvõtmist), täidetavaks tunnistamist ja täitmist ning Euroopa pärimistunnistuse loomist.
- [...]
- (15) Käesolev määrus peaks võimaldama luua kinnisasja- või vallasasjaõiguse või sellise õiguse ülemineku pärimise teel pärimisele kohaldatava õiguse kohaselt. See ei tohiks siiski mõjutada mõne liikmesriigi õiguses tuntud piiratud hulga asjaõiguste loetelu (*numerus clausus*). Liikmesriigilt ei tuleks nõuda selles liikmesriigis asuva varaga seotud asjaõiguse tunnustamist, kui selle riigi õiguses sellist asjaõigust ei tunta.
- [...]
- (18) Kinnis- või vallasasjaõiguse registreerimise nõuded tuleks käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta. Seega määratakse registrit pidava liikmesriigi õigusega (kinnisvara puhul asukohariigi õigusega) kindlaks registreerimise viis ja tingimused ning asutused, nagu kinnistusregistrid või notarid, kes vastutavad selle kontrollimise eest, et kõik nõuded on täidetud ning et esitatud või koostatud dokumendid on piisavad ja sisaldavad vajalikku teavet. Eelkõige võivad asutused kontrollida, kas surnud isiku õigus registreerimiseks esitatud dokumendis nimetatud pärandvarale on õigus, mis on sellisena registrisse kantud või muul viisil näidatud kooskõlas selle liikmesriigi õigusega, kus registrit peetakse. Dokumentide dubleerimise vältimiseks peaksid

registreerivad asutused aktsepteerima selliseid teise liikmesriigi pädevate asutuste koostatud dokumente, mille kasutamine on käesolevas määruses sätestatud. Eelkõige kehtib käesoleva määruse alusel välja antud Euroopa pärimistunnistus dokumendina, mille alusel saab teha pärandvara käsitlevaid kandeid liikmesriigi registrisse. See ei tohiks välistada registreerimisega seotud asutuste jaoks võimalust paluda registreerimist taotleval isikul esitada sellist täiendavat teavet või selliseid täiendavaid dokumente, mis on nõutavad registrit pidava liikmesriigi õigusaktide alusel, näiteks tulude maksmisega seotud teave või dokumendid. Pädev asutus võib registreerimist taotlevat isikut teavitada sellest, kuidas puuduolevat teavet või dokumente saab esitada.

- (19) Õiguse registrisse kandmise mõju tuleks samuti käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta. Seega tuleks registrit pidava liikmesriigi õigusega kindlaks määrata eelkõige see, kas registreerimisel on näiteks deklaratiivne või konstitutiivne tagajärg. Seetõttu, kui näiteks kinnisasjaõiguse omandamiseks tuleb teha registreerimine registrit pidava liikmesriigi õiguse kohaselt, et tagada registrite *erga omnes* mõju või kaitsta kohtulikku kokkulepet, reguleeritakse sellise omandamise hetke kõnealuse liikmesriigi õigusega.

[...]

- (37) Et kodanikud saaksid kasutada siseturu eeliseid täielikus õiguskindluses, peaks käesolev määrus võimaldama neil ette kindlaks teha, millist õigust nende pärimisasjadele kohaldatakse. Kehtestada tuleks ühtlustatud kollisiooninormid, et hoida ära vastandlikke lahendusi. Põhireegel peaks tagama, et pärimisele kohaldatav õigus on etteaimatav, sest on pärimisega kõige tihedamalt seotud. Õiguskindluse huvides ning pärimisasja killustamise vältimiseks peaks kõnealune õigus olema kohaldatav kogu pärimisasjale, st kõikidele pärandvarasse kuuluvatele esemetele, olenemata varaeseme olemusest, ja sõltumata sellest, kas varaesemed asuvad teises liikmesriigis või kolmandas riigis.“

- 4 Selle määruse artiklis 1 on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse pärimisele. Seda ei kohaldata maksu-, tolli- ega haldusasjadele.

2. Käesoleva määruse kohaldamisalast jäetakse välja:

[...]

k) asjaõiguste olemus ning

l) kinnis- või vallasasjaõiguse registrisse kandmine, sealhulgas kande tegemise õiguslikud nõuded, ning õiguse registrisse kandmise või kandmata jätmise õiguslikud tagajärjed.“

- 5 Nimetatud määruse artikli 3 lõike 1 punktis a on „pärimine“ määratletud järgmiselt: „isiku vara, õiguste ja kohustuste mis tahes üleminek tema surma korral, olenemata sellest, kas üleminek toimub surma puhuks tehtud korralduse alusel või seadusjärgse pärimise teel“.

- 6 Määruse nr 650/2012 artikli 22 „Õiguse valik“ lõike 1 esimeses lõigus on sätestatud:

„Isik võib pärimisasjale kui tervikule kohaldatavaks õiguseks valida selle riigi õiguse, mille kodanik ta on valiku tegemise ajal või surma hetkel.“

- 7 Selle määruse artikli 23 „Kohaldatava õiguse ulatus“ lõikes 1 ning lõike 2 punktides b ja e on nähtud ette:

„1. Artikli 21 või 22 kohaselt kindlaks määratud õigust kohaldatakse pärimisasjale kui tervikule.

2. Eelkõige kohaldatakse nimetatud õigust järgmisele:

[...]

- b) soodustatud isikute kindlaksmääramine, nende pärandiosade ja kohustuste kindlaksmääramine, mille pärandaja on neile võinud määrata, ning muude pärandiga seotud õiguste, sealhulgas üleelanud abikaasa või partneri pärimisõiguse kindlaksmääramine;

[...]

- e) pärandvara hulka kuuluvate esemete, õiguste ja kohustuste üleminek pärijatele ja olemasolu korral annakusaajatele, sealhulgas pärandi või annaku vastuvõtmise või sellest loobumise tingimused ja tagajärjed“.

8 Nimetatud määruse artiklis 31 „Asjaõiguse kohandamine“ on sätestatud:

„Kui isik tugineb asjaõigusele, millele tal on õigus vastavalt pärimisele kohaldatavale õigusele, ning selle liikmesriigi õiguses, kus kõnealusele õigusele tuginetakse, on see asjaõigus tundmatu, kohandatakse vajaduse korral ja võimaluse piires seda asjaõigust kõnealuse riigi õiguses ette nähtud kõige lähema samaväärse asjaõigusega, võttes arvesse konkreetse asjaõigusega taotletavaid eesmärke ja huve ning sellega seotud mõjusid.“

9 Määruse nr 650/2012 VI peatükk „Euroopa pärimistunnistus“ koosneb artiklitest 62–73. Artiklis 62 on sätestatud:

„1. Käesoleva määrusega luuakse Euroopa pärimistunnistus (edaspidi „tunnistus“), mis antakse välja kasutamiseks teises liikmesriigis ja millel on artiklis 69 määratletud õiguslik toime.

2. Tunnistuse kasutamine ei ole kohustuslik.

3. Tunnistus ei asenda liikmesriikides samal eesmärgil kasutatavaid siseriiklikke dokumente. Sellegipoolest on teises liikmesriigis kasutamiseks väljastatud tunnistusel artiklis 69 määratletud õiguslik toime ka liikmesriigis, mille asutus on selle käesoleva peatüki kohaselt välja andnud.“

10 Määruse artikli 63 „Tunnistuse eesmärk“ lõigetes 1 ja 2 on nähtud ette:

„1. Tunnistus on ette nähtud kasutamiseks pärijatele, annakusaajatele, kellel on vahetu õigus pärandile, [...] kes peavad teises liikmesriigis kasutama oma õiguslikku seisundit või teostama oma õigusi pärijana või annakusaajana [...].

2. Eelkõige võib tunnistust kasutada selleks, et tõendada järgmist:

- a) tunnistuses märgitud iga pärija või, kui see on asjakohane, annakusaaja õiguslik seisund ja/või õigused ning nende pärandiosad;
- b) teatava pärandvara hulka kuuluva eseme määramine tunnistuses märgitud pärija(te)le või olemasolu korral annakusaaja(te)le;

[...]“

- 11 Nimetatud määruse artiklis 68, mis käsitleb tunnistuse sisu, on sätestatud:

„Tunnistus sisaldab järgmist teavet ulatuses, mis on vajalik tunnistuse välja andmise eesmärgi täitmiseks:

[...]

m) iga annakusaaja õiguste ja/või talle kuuluva vara nimekiri;

[...]“

- 12 Sama määruse artiklis 69 „Tunnistuse õiguslik toime“ on nähtud ette:

„1. Tunnistusel on õiguslik toime kõikides liikmesriikides ilma ühegi erimenetluseta.

2. Eeldatakse, et tunnistusel näidatud asjaolud, mis on kindlaks tehtud kooskõlas pärimisele kohaldatava õigusega, või kooskõlas mis tahes muu õigusega, mida kohaldatakse konkreetsetele asjaoludele, vastavad tegelikkusele. Isikul, kes on tunnistuses märgitud pärija [või] annakusaaja[na] [...], eeldatakse olevat tunnistuses märgitud õiguslik seisund ja/või tunnistuses nimetatud õigused või volitused, ilma ühegi muu nende õiguste või volitustega seotud tingimuse ja/või piiranguta peale tunnistuses märgitute.

[...]

5. Tunnistus on kehtiv dokument, mille alusel võib teha pärandvara käsitlevaid kandeid liikmesriigi asjakohasesse registrisse, ilma et see piiraks artikli 1 lõike 2 punktide k ja l kohaldamist.“

Poola õigus

Tsiviilseadustik

- 13 Tsiviilseadustiku (Kodeks Cywilny) artikli 981¹ § 1 sätestab:

„Testaator võib notariaalakti vormis koostatud testamendis määrata, et teatud isik omandab pärandi avanemisel annaku eseme (vindikatsioonilegaat).“

- 14 Artikli 981¹ § 2 punkti 2 kohaselt võib sellise annaku ese muu hulgas olla osa kinnisasja omandist, mille puhul on tegemist võõrandatava varalise õigusega.

- 15 Tsiviilseadustiku artikkel 968 käsitleb damnatsioonilegaati, mille puhul saab testaator anda testamendiga korralduse igas lubatavas vormis, sh omakäeliselt kirjutatud testamendiga. Seda liiki annaku puhul on pärija kohustatud andma õiguse asjale annakusaajale üle ja viimasel on ühtlasi õigus nõuda pärijalt annaku täitmist.

Notariaadiseadustik

- 16 Vastavalt 14. veebruari 1991. aasta seaduse, millega kehtestati notariaadiseadustik (Prawo o notariacie, Dz. U. nr 22, jrk nr 91), muudetud 13. detsembri 2013. aasta seadusega (Dz. U. 2014, jrk nr 164) (edaspidi „notariaadiseadustik“), artiklile 81 on notar kohustatud keelduma tegemast õigusvastast ametitoimingut.

- 17 Notariaadiseadustiku artikli 83 lõikest 2 nähtub, et isik, kellele ametitoimingu tegemisest notar keeldub, võib selle keeldumise peale kaebuse esitada. Kaebuse vaatab kõigepealt läbi toimingu tegemisest keeldunud notar ise, kes võib leida, et kaebus on põhjendatud, ja taotletava ametitoimingu ära teha. Seevastu juhul, kui notar kaebust ei rahulda, arutab seda notari asukoha Sąd Okręgowy (piirkondlik kohus, Poola).

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimus

- 18 Poola kodanik A. Kubicka elab Oderi-äärses Frankfurdis (Saksamaa) ja on abielus Saksamaa kodanikuga. Abielust on sündinud kaks veel alaealist last. Abikaasade kaasomandis on võrdsetes osades Oderi-äärses Frankfurdis asuv maatükk, millele on ehitatud nende ühepereelamu. A. Kubicka pöördus testamendi tegemiseks ühe Ślubices (Poola) tegutseva notari poole.
- 19 A. Kubicka soovib näha oma testamendis abikaasa kasuks ette vindikatsioonilegaadi, mis on Poola õigusega lubatud ja mis puudutab talle kuuluvat osa Oderi-äärses Frankfurdis asuvast kaasomandis olevast kinnisasjast. Oma pärandvara koosseisu kuuluva ülejäänud vara osas soovib ta jätta kehtima seadusjärgse pärimise, mille alusel abikaasa ja lapsed pärivad võrdsetes osades.
- 20 Ta on sõnaselgelt välistanud tsiviilseadustiku artikliga 968 ette nähtud hariliku annaku (damnatsioonilegaat) määramise, kuna see tooks kaasa raskusi, mis on seotud pärima õigustatud alaealiste laste esindamisega, ja lisakulusid.
- 21 Notari asetäitja keeldus 4. novembril 2015 vindikatsioonilegaati sätestava testamendi koostamisest, mida soovis A. Kubicka, põhjendusel, et niisuguse annakuga testamendi koostamine on vastuolus asjaõigusi ja kinnistusraamatu pidamist käsitlevate Saksamaa õigusaktide ja kohtupraktikaga, mida tema peab määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punktide k ja l ning artikli 31 kohaselt arvesse võtma, ning et toiming on sellest tulenevalt õigusvastane.
- 22 Ta täpsustas, et Saksamaal saab annakusaaja kinnistusraamatusse kandmise alus olla ainult notariaalne leping kinnisasja omandi ülemineku kohta pärijate ja annakusaaja vahel. Välisriigi vindikatsioonilegaadid kohandatakse Saksamaal ümber damnatsioonilegaatideks, juhindudes määruse nr 650/2012 artiklist 31. Selline tõlgendus tuleneb selle Saksa seaduse põhjendustest, millega muudeti riigisisest õigust, et viia see kooskõlla määruse nr 650/2012 sätetega (29. juuni 2015. aasta rahvusvaheliste pärimisasjade menetlemise seadus (Internationales Erbrechtsverfahrensgesetz, *BGBI.* I, lk 1042)).
- 23 A. Kubicka esitas 16. novembril 2015 asjaomasele notarile notariaadiseadustiku artikli 83 alusel kaebuse vindikatsioonilegaati sisaldava testamendi koostamisest keeldumise otsuse peale. Ta väitis, et määruse nr 650/2012 sätteid tuleb tõlgendada autonoomselt ja et sisuliselt ei saa pärimisasjadele kohaldatava õiguse kitsendamist ühegi selle määruse sättega põhjendada nii, et vindikatsioonilegaadi asjaõigusliku toime tunnustamata jätmine oleks õiguspärane.
- 24 Kuna notar A. Kubicka kaebust ei rahuldanud, esitas ta kaebuse Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskimile (Gorzów Wielkopolski piirkondlik kohus, Poola).
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul kuulub vindikatsioonilegaat määruse nr 650/2012 artikli 23 lõike 2 punktide b ja e ning artikli 68 punkti m kohaselt pärimisasjadele kohaldatava õiguse kohaldamisalasse, kuid tal on küsimus, mil määral võib sellise annaku esemeks oleva vara asukohariigis kehtiv seadus piirata valitud pärimisõigusega ette nähtud vindikatsioonilegaadi asjaõiguslikku toimet.

- 26 Kuna aga määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkti k kohaselt on „asjaõiguste olemus“ selle määruse kohaldamisalast välja jäetud, siis ei saa pärimise suhtes kohaldatava õigusega ette nähtud vindikatsioonilegaadiga tekitada vara suhtes õigusi, mida annaku esemeks oleva vara asukohariigi õiguses ei tunta. Sellegipoolest tuleb kindlaks teha, kas sama säte jätab määruse kohaldamisalast välja ka asjaõiguste omandamise võimalikud alused. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab selles osas, et asjaõiguste vindikatsioonilegaadiga omandamise küsimus kuulub eranditult vaid pärimisasjadele kohaldatava õiguse kohaldamisalasse. Poola õigusteororia on selles küsimuses samal seisukohal, samas kui rahvusvaheliste pärimisasjade menetlemise ning pärimistunnistust käsitlevate eeskirjade ja muude sätete muutmise seaduse eelnõu (Gesetzesentwurf der Bundesregierung, BT-Drs. 17/5451, 4.3.2015) seletuskiri nägi ette, et määruse nr 650/2012 rakendamisel ei pea Saksa õigusega tunnustama vindikatsioonilegaati, mis põhineb teise liikmesriigi õiguse alusel koostatud testamendil.
- 27 Sama määruse artikli 1 lõike 2 punktile 1 viidates tõstatab eelotsusetaotluse esitanud kohus ühtlasi küsimuse, kas kinnis- või vallasasjaõiguste registrite pidamist reguleeriv seadus võib avaldada mõju annaku pärimisõiguslikele tagajärgedele. Ta täpsustab sellega seoses, et kui tunnustada annaku asjaõiguslikku toimet pärimisasjades, siis selle liikmesriigi seadus, kus registrit peetakse, reguleeriks ainult seda, kuidas tõendada vara pärimise teel omandamise tagajärgi, ega saaks mõjutada omandamist ennast.
- 28 Kohus leiab seega, et määruse nr 650/2012 artikli 31 tõlgendamine sõltub ka sellest, kas annaku esemeks oleva vara asukohaliikmesriigil on või ei ole võimalik seada kahtluse alla sellise annaku asjaõiguslikku toimet, mis tuleneb valitud pärimisõigusest.
- 29 Neil asjaoludel otsustas Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (Gorzów Wielkopolski piirkondlik kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:
- „Kas määruse [nr 650/2012] artikli 1 lõike 2 punkte k ja l või artiklit 31 tuleb tõlgendada nii, et need lubavad keelduda tunnustamast pärimisasjadele kohaldatava õigusega ette nähtud vindikatsioonilegaadi (*legatum per vindicationem*) asjaõiguslikku toimet, kui kõnealune annak puudutab omandiõigust kinnisasjale, mis asub liikmesriigis, mille õiguses on otsese asjaõigusliku toimega annaku instituut tundmatu?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

Vastuvõetavus

- 30 Saksamaa ja Ungari valitsus vaidlustavad eelotsuse küsimuse vastuvõetavuse põhjendusel, et küsimus on hüpoteetiline.
- 31 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 ette nähtud menetlus Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise koostöö vahend, millest tulenevalt on üksnes viimasena nimetatud kohtutel õigus iga kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust kohtuasjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust (vt selle kohta kohtuotsused, 3.4.2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, punkt 34, ja 2.3.2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Nii võib liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamisest keelduda üksnes siis, kui liidu õiguse tõlgendamine, mida on palutud, ilmselgelt ei ole kuidagi seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega või kui kõnealune probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtul puudub teave nende faktiliste ja õiguslike asjaolude kohta, mida ta vajab, et anda tarvilikku vastust talle

esitatud küsimustele (vt eelkõige kohtuotsused, 3.4.2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, punkt 35, ja 2.3.2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, punktid 21 ja 22 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 33 Saksamaa valitsuse hinnangul ei nähtu eelotsusetaotlusest selgelt põhjusi, miks see, et koostatakse notariaalne testament Poola õiguse alusel, mille testaator on valinud ja mis näeb ette vindikatsioonilegaadi Saksamaal asuva kinnisasja suhtes, on õigusvastane.
- 34 Sellega seoses tuleb juhtida tähelepanu, et nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus osundas, on notariaadiseadustiku artiklis 81 sätestatud, et notar on kohustatud keelduma tegemast õigusvastast ametitoimingut. Lisaks on kohtuistungil viidatud sellele, et Poola kohtud on pidanud õigusvastaseks testamendi neid sätteid, milles on ette nähtud vindikatsioonilegaat, mis oma õigusliku struktuuri tõttu ei toimi.
- 35 Ent põhikohtuasjas on testaator määruse nr 650/2012 artikli 22 lõike 1 esimesele lausele tuginedes valinud Poola pärimisõiguse ja soovib oma testamendis ette näha vindikatsioonilegaadi Saksamaal asuvale kinnisasjale, kuigi selles liikmesriigis nimetatud annaku asjaõiguslikku toimet ei tunnustata.
- 36 Eelotsusetaotlusest nähtub seega selgelt, et määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punktide k ja l ning artikli 31 tõlgendus on põhikohtuasja lahendamiseks vajalik. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab nimelt kontrollima, kas notari keeldumine põhikohtuasja kaebaja taotletava ametitoimingu tegemisest põhjendusel, et see on vastuolus Saksa seadustega, on põhjendatud.
- 37 Ungari valitsus põhistab eelotsuse küsimuse vastuvõetamatust väitega, et küsimus puudutab kohtuvaidlust, mis ei ole veel tekkinud, kuna testaator ei ole surnud ja kinnistusraamatu pidamise eest vastutava Saksa ametiasutuse poole ei ole kõnealuse kinnisasja küsimuses keegi pöördunud.
- 38 Sellega seoses piisab tõdemusest, et nagu nähtub määruse nr 650/2012 põhjendusest 7, on määruse eesmärk võimaldada kodanikel oma pärimisasju aegsasti korraldada. Ainuüksi asjaolu, et põhikohtuasjas ei ole pärand veel avanenud, ei saa seega muuta esitatud küsimust hüpoteetiliseks.
- 39 Eeltoodut arvestades tuleb järeldada, et eelotsuse küsimus on vastuvõetav.

Sisulised küsimused

- 40 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkte k ja l ning artiklit 31 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi ametiasutuse keeldumine sellise vindikatsioonilegaadi asjaõigusliku toime tunnustamisest, mida tunnustab pärimise suhtes kohaldatav õigus, mille testaator on valinud kooskõlas määruse artikli 22 lõikega 1, juhul kui keeldumise aluseks on põhjendus, et annaku esemeks on kinnisasi, mis asub teises liikmesriigis, mille seadustes ei tunta annaku instituuti, millel on otsene asjaõiguslik toime pärandi avanemise päeval.
- 41 Sissejuhatuseks olgu märgitud, et tulenevalt määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 1 esimese lause sõnastusest kohaldatakse seda määrust pärimisele. Määruse artikli 3 lõike 1 punktis a on täpsustatud, et pärimine on „isiku vara, õiguste ja kohustuste mis tahes vormis üleminek tema surma korral, olenemata sellest, kas üleminek toimub surma puhuks tehtud korralduse alusel või seadusjärgse pärimise teel“.
- 42 Selge on see, et põhikohtuasja faktilised asjaolud seonduvad testamendijärgse pärimisega.

- 43 Määruse nr 650/2012 artikli 22 lõike 1 sõnastusest ilmneb, et testaator võib pärimisasjale kui tervikule kohaldatavaks õiguseks valida selle riigi õiguse, mille kodanik ta on. Veel vajab täpsustamist, et selle määruse artikli 23 lõikes 1 on sätestatud kohaldatava pärimisõiguse ühtsuse põhimõte.
- 44 Liidu seadusandja on niisiis täpsustanud, nagu nähtub määruse põhjendusest 37, et õiguskindluse huvides ning pärimisasja killustamise vältimiseks peaks kõnealune õigus olema kohaldatav kogu pärimisasjale, st kõikidele pärandvarasse kuuluvatele esemetele, olenemata varaeseme olemusest, ja sõltumata sellest, kas varaesemed asuvad teises liikmesriigis või kolmandas riigis. Vastavalt määruse nr 650/2012 artikli 23 lõikele 2 reguleerib see õigus pärandvara hulka kuuluvate esemete üleminekut pärijatele ja olemasolu korral annakusaajatele.
- 45 Sellega seoses on määruse nr 650/2012 artikli 1 lõikes 2 loetletud mitmesugused juhud, mis jäetakse määruse kohaldamisalast välja ja mille hulgas selle lõike punktis k on „asjaõiguste olemus“ ja punktis l „kinnis- või vallasasjaõiguse registrisse kandmine, sealhulgas kande tegemise õiguslikud nõuded, ning õiguse registrisse kandmise või kandmata jätmise õiguslikud tagajärjed“.
- 46 Esiteks küsimuses, kas määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkti k tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus Poola õigusega ette nähtud vindikatsioonilegaadi asjaõigusliku toime tunnustamisest keeldumine Saksamaal, tuleb täheldada, et selle sättega on määruse kohaldamisalast välja jäetud „asjaõiguste olemus“.
- 47 See säte, nagu nähtub seletuskirjast, mis on lisatud ettepanekule võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (KOM(2009) 154 final, lk 5), puudutab asjade ja õiguste liigitust ning nende õiguste omajate eelisõiguste kindlaksmääramist.
- 48 Selle sätte kohaldamisalasse kuulub veel asjaõiguste esinemine ja nende arv (*numerus clausus*) liikmesriikide õiguskorras. Määruse nr 650/2012 põhjenduses 15 on selles osas täpsustatud, et määrus ei mõjuta mõne liikmesriigi õiguses tuntud piiratud hulga asjaõiguste loetelu (*numerus clausus*) ja et liikmesriigilt ei tuleks nõuda selles liikmesriigis asuva varaga seotud asjaõiguse tunnustamist, kui tema õiguses sellist asjaõigust ei tunta.
- 49 Käesolevas asjas kujutavad nii Poola õiguses ette nähtud vindikatsioonilegaat kui ka Saksa õiguses ette nähtud damnatsioonilegaat endast vara omandiõiguse ülemineku korda, see tähendab, nagu rõhutab kohtujurist oma ettepaneku punktides 46 ja 47, mõlemas kõnealuses õigussüsteemis tuntud asjaõiguse ülemineku korda. Omandiõiguse otsene üleminek vindikatsioonilegaadiga puudutab üksnes asjaõiguse ülemineku korda testaatori surma ajal, mille kohta määruse nr 650/2012 põhjenduses 15 on konkreetselt öeldud, et seda tuleks võimaldada pärimisele kohaldatava õiguse kohaselt.
- 50 Ent sellist ülemineku korda ei ole mainitud määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punktis k.
- 51 Seega tuleb järeldada, et määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkti k tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui teine liikmesriik, mille õigussüsteemis ei tunta vindikatsioonilegaadi instituuti, keeldub tunnustamast sellise annaku asjaõiguslikku toimet pärandi avanemise päeval testaatori valitud pärimisõiguse kohaselt.
- 52 Teiseks küsimuses, kas määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkti l tuleb tõlgendada nii, et vindikatsioonilegaadi asjaõigusliku toime tunnustamisest keeldumine on sellega vastuolus, tuleb toonitada, et selle sättega on määruse kohaldamisalast välja jäetud kinnis- või vallasasjaõiguse registrisse kandmine, sealhulgas kande tegemise õiguslikud nõuded, ning õiguse registrisse kandmise või kandmata jätmise õiguslikud tagajärjed.

- 53 Määruse nr 650/2012 põhjenduses 18 on selles osas täpsustatud, et „registrit pidava liikmesriigi õigusega (kinnisvara puhul asukohariigi õigusega) [määratakse] kindlaks [asjaõiguse] registreerimise viis ja tingimused“. Lisaks ilmneb määruse põhjendusest 19, et kui „kinnisasjaõiguse omandamiseks tuleb teha registreerimine registrit pidava liikmesriigi õiguse kohaselt, et tagada registrite *erga omnes* mõju või kaitsta kohtulikku kokkulepet, reguleeritakse sellise omandamise hetke kõnealuse liikmesriigi õigusega“.
- 54 Sellest järeldub, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 60 sisuliselt rõhutas, et kuna määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkt 1 käsitleb ainult kinnis- või vallasasjaõiguse registrisse kandmist, sealhulgas kande tegemise õiguslikke nõudeid, ning õiguse registrisse kandmise või kandmata jätmise õiguslikke tagajärgi, siis nende õiguste omandamise tingimused ei kuulu juhtude hulka, mis selle sätte alusel on määruse kohaldamisalast välja jäetud.
- 55 Seda tõlgendust kinnitab pärimisõiguse ühtsuse põhimõte, mis on sätestatud määruse nr 650/2012 artiklis 23, täpsemalt selle artikli lõike 2 punktis e, mis näeb ette, et selle õiguse kohaldamisalas on „esemete, õiguste ja kohustuste üleminek pärijatele ja olemasolu korral annakusaajatele“.
- 56 Selline tõlgendus on ühtlasi kooskõlas määruse nr 650/2012 eesmärgiga, millele on viidatud põhjenduses 7, mille kohaselt tuleks edendada siseturu nõuetekohast toimimist, kaotades isikute vaba liikumist piiravad takistused, millega puutuvad kokku inimesed, kes soovivad teostada oma õigusi piiriülese mõjuga pärimisasjades. Selle põhjenduse kohaselt peavad kodanikud Euroopa õigusruumis saama aegsasti korraldada oma pärandiga seotud küsimusi.
- 57 Kui sellises kontekstis möönda, et määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkt 1 võimaldab jätta määruse kohaldamisalast välja vara omandiõiguse omandamise vindikatsioonilegaadiga, tooks see kaasa pärimisasja killustamise, mis on vastuolus määruse artikli 23 sõnastuse ja määruse eesmärkidega.
- 58 Seega tuleb määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkti 1 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui teine liikmesriik, mille õigussüsteemis ei tunta vindikatsioonilegaadi instituuti, keeldub tunnustamast sellise annaku asjaõiguslikku toimet pärandi avanemise päeval ja valitud pärimisõiguse kohaselt.
- 59 Ühtlasi olgu lisatud, et määrus nr 650/2012 näeb ette tunnistuse loomise, mis peab võimaldama igal pärijal, annakusaajal või muul õigustatud isikul, keda on tunnistuses mainitud, tõendada teises liikmesriigis oma õiguslikku seisundit ja õigusi, muu hulgas konkreetse vara määramist tunnistuses mainitud annakusaajale.
- 60 Määruse artikli 69 lõike 1 kohaselt on tunnistusel õiguslik toime kõikides liikmesriikides ilma ühegi erimenetluseta. Sama artikli lõige 2 näeb ette, et isikul, kes on tunnistuses märgitud annakusaajana, eeldatakse olevat tunnistuses märgitud õiguslik seisund ja õigused, ilma ühegi muu nende õigustega seotud tingimuse ja/või piiranguta peale tunnistuses märgitute.
- 61 Kolmandaks tuleb määruse nr 650/2012 artikli 31 tõlgendamise küsimuses osundada, et selle artikli sõnastuse kohaselt, „[k]ui isik tugineb asjaõigusele, millele tal on õigus vastavalt pärimisele kohaldatavale õigusele, ning selle liikmesriigi õiguses, kus kõnealusele õigusele tuginetakse, on see asjaõigus tundmatu, kohandatakse vajaduse korral ja võimaluse piires seda asjaõigust kõnealuse riigi õiguses ette nähtud kõige lähema samaväärse asjaõigusega, võttes arvesse konkreetse asjaõigusega taotletavaid eesmärgi ja huve ning sellega seotud mõjusid“.
- 62 Käesolevas asjas tuleb sedastada, et asjaõigus, mida A. Kubicka soovib vindikatsioonilegaadiga üle anda, on omandiõigus tema osale Saksamaal asuvast kinnisasjast. On selge, et omandiõigus, mis annakusaajale sel moel Poola õiguse järgi üle antaks, on Saksa õiguses tuntud.

- 63 Määruse nr 650/2012 artikkel 31 ei käsitle asjaõiguste ülemineku korda, mis hõlmab nimelt vindikatsioonilegaati ja damnatsioonilegaati, vaid puudutab üksnes asjaõiguste sisu järgimist, mis on määratletud pärimisele kohaldatava õigusega (*lex causae*), ja nende vastuvõtmist selle liikmesriigi õiguskorras, kus neile tuginetakse (*lex rei sitae*).
- 64 Seega juhul, kui vindikatsioonilegaadiga üleantav asjaõigus on omandiõigus, mis on Saksa õiguses tuntud, ei ole alust asuda seda kohandama vastavalt määruse nr 650/2012 artiklile 31.
- 65 Siit järeldub, et määruse nr 650/2012 artiklit 31 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui teine liikmesriik, mille õigussüsteemis ei tunta vindikatsioonilegaadi instituuti, keeldub tunnustamast sellise annaku asjaõiguslikku toimet pärandi avanemise päeval ja valitud pärimisõiguse kohaselt.
- 66 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkte k ja l ning artiklit 31 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi ametiasutuse keeldumine sellise vindikatsioonilegaadi asjaõigusliku toime tunnustamisest, mida tunnustab pärimise suhtes kohaldatav õigus, mille testaator on valinud kooskõlas määruse artikli 22 lõikega 1, juhul kui keeldumise aluseks on põhjendus, et annaku esemeks on kinnisasi, mis asub selles liikmesriigis, mille seadustes ei tunta annaku instituuti, millel on otsene asjaõiguslik toime pärandi avanemise päeval.

Kohtukulud

- 67 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseks seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määruse (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist, artikli 1 lõike 2 punkte k ja l ning artiklit 31 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi ametiasutuse keeldumine sellise vindikatsioonilegaadi asjaõigusliku toime tunnustamisest, mida tunnustab pärimise suhtes kohaldatav õigus, mille testaator on valinud kooskõlas määruse artikli 22 lõikega 1, juhul kui keeldumise aluseks on põhjendus, et annaku esemeks on kinnisasi, mis asub selles liikmesriigis, mille seadustes ei tunta annaku instituuti, millel on otsene asjaõiguslik toime pärandi avanemise päeval.

Allkirjad